

Elektron jadvallar orqali iqtisodiyotga oid hujjatlarni tayyorlash va qayta ishlash

Zamonaviy iqtisodiyotda raqamli transformatsiya va samarali hujjat boshqaruvi

Kirish: Elektron jadvallar va iqtisodiyot

Elektron jadvallar iqtisodiy hisob-kitoblar va hujjatlarni tez va aniq tayyorlashda asosiy vosita hisoblanadi. Ular ma'lumotlarni qayta ishlash, tahlil qilish va vizualizatsiya qilish imkoniyatlarini taqdim etadi.

Zamonaviy iqtisodiyotda raqamli texnologiyalar roli ortmoqda va elektron jadvallar ish jarayonlarini avtomatlashtirish hamda samaradorlikni oshirishda muhim o'rin tutadi.

1-bob: Elektron jadvallar tarixi va rivojlanishi

1979 yil

VisiCalc dasturi: dunyodagi birinchi elektron jadval ilovasi yaratildi va shaxsiy kompyuterlar uchun yangi davr boshlandi

1

2

1983 yil

LOTUS 1-2-3 keng miqyosda muvaffaqiyatga erishdi va biznes sohasida standart vositaga aylandi

1997 yil

Microsoft Excel eng kuchli va ommabop dasturga aylandi, bugungi kunda ham yetakchi o'rinni egallaydi

3

[illegible][illegible]

Elektron jadvallar tarixi

1980-yillarda elektron jadvallar texnologiyasi inqilobiy o'zgarishlar keltirdi va biznes-jarayonlarni butunlay o'zgartirdi

Elektron jadvallar asosiy vazifalari

Hisoblash va qayta ishlash

Ma'lumotlarni tezkor hisoblash va murakkab matematik amallarni avtomatik bajarish imkoniyati

Vizualizatsiya

Grafik va diagrammalar yordamida natijalarni ko'rgazmali va tushunarli shaklda taqdim etish

Hujjat tayyorlash

Professional hujjatlarni tayyorlash, formatlash va chop etish uchun keng imkoniyatlar

2-bob: Excel dasturining asosiy elementlari

Asosiy komponentlar

- Ishchi varaq - ma'lumotlar kiritish va qayta ishlash uchun asosiy maydon
- Katakchalar - ma'lumotlar saqlanadigan alohida bo'limlar
- Ustun va satrlar - jadval tuzilmasini tashkil etuvchi elementlar
- Formulalar satri - hisob-kitoblar uchun maxsus joy
- Uskunalar paneli - tez ishlash uchun qulay interfeys

Fayl menyusi

Yangi hujjat yaratish, mavjud fayllarni ochish, saqlash va yopish uchun zarur barcha buyruqlar

Ishchi varaq bilan ishlash asoslari

Tanlash va kiritish

Katakchalarni tanlash va turli xil ma'lumotlarni kiritish texnikasi

$f(x)$

Formulalar

Formulalar va funksiyalarni to'g'ri qo'llash usullari

Boshqarish

Ishchi kitob va varaqlarni samarali boshqarish

Excel interfeysi

Zamonaviy Excel interfeysi foydalanuvchilar uchun qulay va intuitiv tarzda ishlab chiqilgan

3-bob: Iqtisodiy hujjatlarni tayyorlashda elektron jadvallar roli

Hisob-fakturalar

Professional hisob-fakturalarni tez va aniq tayyorlash, avtomatik hisoblash va formatlash imkoniyatlari

Byudjetlar

Moliyaviy byudjetlarni rejalashtirish, nazorat qilish va tahlil qilish uchun samarali vositalar

Moliyaviy hisobotlar

Murakkab moliyaviy hisobotlarni tayyorlash va professional tarzda taqdim etish

Ma'lumotlarni avtomatik hisoblash va yangilash orqali xatolar kamayadi va ish samaradorligi oshadi. Hujjatlarni standartlashtirish va arxivlash imkoniyatlari uzoq muddatli saqlash va tezkor qidiruv uchun muhimdir.

Elektron hujjat almashish tizimlari bilan integratsiya

Tezkor almashish

Hujjatlarni bir necha soniya ichida yuborish va qabul qilish imkoniyati

Elektron imzo

Raqamli imzo orqali hujjatlarning qonuniy kuchini ta'minlash

Onlayn monitoring

Hujjat harakatini real vaqt rejimida kuzatish va nazorat qilish

Tezkor va xavfsiz hujjat almashish

Elektron hujjat almashish tizimlari zamonaviy biznes jarayonlarining ajralmas qismidir

4-bob: Excelda iqtisodiy hisob-kitoblar uchun formulalar va funksiyalar

1

SUM va AVERAGE

Asosiy matematik amallar: yig'indi va o'rtacha qiymatlarni hisoblash

2

IF funksiyasi

Shartli mantiq: ma'lum shartlarga ko'ra turli natijalarni ko'rsatish

3

VLOOKUP

Ma'lumotlarni qidirish va moslashtirish uchun kuchli vosita

4

Murakkab modellar

Bir nechta funksiyalarni birlashtirish orqali professional iqtisodiy modellar yaratish

Bu funksiyalar yordamida ma'lumotlarni tahlil qilish va kelajak uchun prognozlar tuzish mumkin.

Misol: Byudjetni avtomatik hisoblash formulalari

Avtomatik yig'ish

Barcha xarajatlar va daromadlarni avtomatik ravishda yig'ish uchun SUM funksiyasidan foydalanish

```
=SUM(B2:B50)
```

Farq hisoblash

Daromad va xarajatlar orasidagi farqni aniqlash

```
=C2-D2
```

Foiz o'zgarishlari

Bir oydan ikkinchi oyga o'zgarish foizini hisoblash formulasi

```
=(B3-B2)/B2*100
```

Bu formulalar byudjet monitoringini avtomatlashtiradi va vaqtni tejaydi

5-bob: Grafik va diagrammalar yordamida ma'lumotlarni vizualizatsiya qilish

Moliyaviy ko'rsatkichlar

Daromad, xarajat va foyda dinamikasini grafiklarda aniq ko'rsatish

Trendlar tahlili

O'zgarishlar va tendentsiyalarni aniqlash orqali kelajakni prognoz qilish

Hisobotlar

Professional hisobotlarni vizual elementlar bilan boyitish va tushunarli qilish

Ma'lumotlarni ko'rgazmali taqdim etish

Vizual taqdimot qilingan ma'lumotlar tezroq tushuniladi va esda qoladi

6-bob: Elektron jadvallar yordamida iqtisodiy tahlil va qaror qabul qilish

01

Filtrlash va saralash

Katta hajmdagi ma'lumotlarni samarali filtrlash va kerakli tartibda saralash orqali tahlilni osonlashtirish

03

"What-if" modellar

"Agar shunday bo'lsa nima bo'ladi?" savollariga javob topish uchun interaktiv modellar yaratish

02

Senariylar tahlili

Turli xil stsenariylarni modellashtirish va ularning natijalarini solishtirish imkoniyati

04

Avtomatik qaror qabul qilish

Oldindan belgilangan mezonlar asosida qarorlarni avtomatik taklif qilish tizimlarini joriy etish

7-bob: Elektron jadvallarni xavfsizligi va himoyasi

Muhim xavfsizlik choralari

- Fayllarni kuchli parol bilan himoyalash va ruxsatsiz kirishni oldini olish
- Ma'lumotlarni muntazam zaxiralash va favqulodda vaziyatlar uchun tiklash mexanizmlarini tayyorlash
- Elektron imzo qo'llash orqali hujjatlarning qonuniyligini va asl nusxaligini ta'minlash
- Foydalanuvchilar huquqlarini boshqarish va ma'lumotlar maxfiyligini saqlash

8-bob: Zamonaviy iqtisodiyotda elektron jadvallar va raqamli transformatsiya

Raqamli rivojlanish

O'zbekiston iqtisodiyotining raqamli transformatsiya yo'lidagi yutuqlari va istiqbollari

Blokcheyn

Blokcheyn texnologiyalari yordamida tranzaksiyalar xavfsizligini ta'minlash

Elektron hujjat aylanishi

Davlat xizmatlarida elektron hujjat aylanishi tizimlarini joriy etish va samaradorlik

Big Data

Katta hajmdagi ma'lumotlarni qayta ishlash va tahlil qilish texnologiyalari

Sun'iy intellekt

AI texnologiyalari orqali iqtisodiy jarayonlarni avtomatlashtirish va prognozlash

Kelajak iqtisodiyotining asoslari

Raqamli texnologiyalar zamonaviy iqtisodiyotning asosiy harakatlantiruvchi kuchidir

Amaliy misol: O'zbekiston iqtisodiyotida elektron jadvallar qo'llanilishi

Davlat sektori

Davlat idoralarida
byudjet rejalashtirish,
moliyaviy nazorat va
hisobotlar tayyorlashda
keng qo'llanilmoqda

Xususiy sektor

Kompaniyalar moliyaviy
boshqaruv,
inventarizatsiya va
mijozlar bilan ishlashda
elektron jadvallardan
foydalanmoqda

Samaradorlik oshirish

Elektron byudjet va
moliyaviy hisobotlar
tizimi ish jarayonlarini
40% ga tezlashtirdi

9-bob: Elektron jadvallar bilan ishlashda samarali usullar

Shablonlardan foydalanish

Tayyor shablonlar yordamida vaqtni tejash va standart formatlarni saqlash. Professional ko'rinishni ta'minlash.

Makrolar va avtomatlashtirish

Takrorlanuvchi vazifalarni avtomatlashtirish uchun makrolar yaratish va samaradorlikni oshirish.

Hamkorlik imkoniyatlari

Bir nechta foydalanuvchi bir vaqtda birgalikda ishlash va real vaqtda o'zgarishlarni ko'rish.

10-bob: Elektron jadvallarni o'rganish va rivojlantirish yo'llari

Onlayn kurslar

Masofaviy o'quv kurslari va interaktiv treninglar orqali bilim olish va malaka oshirish

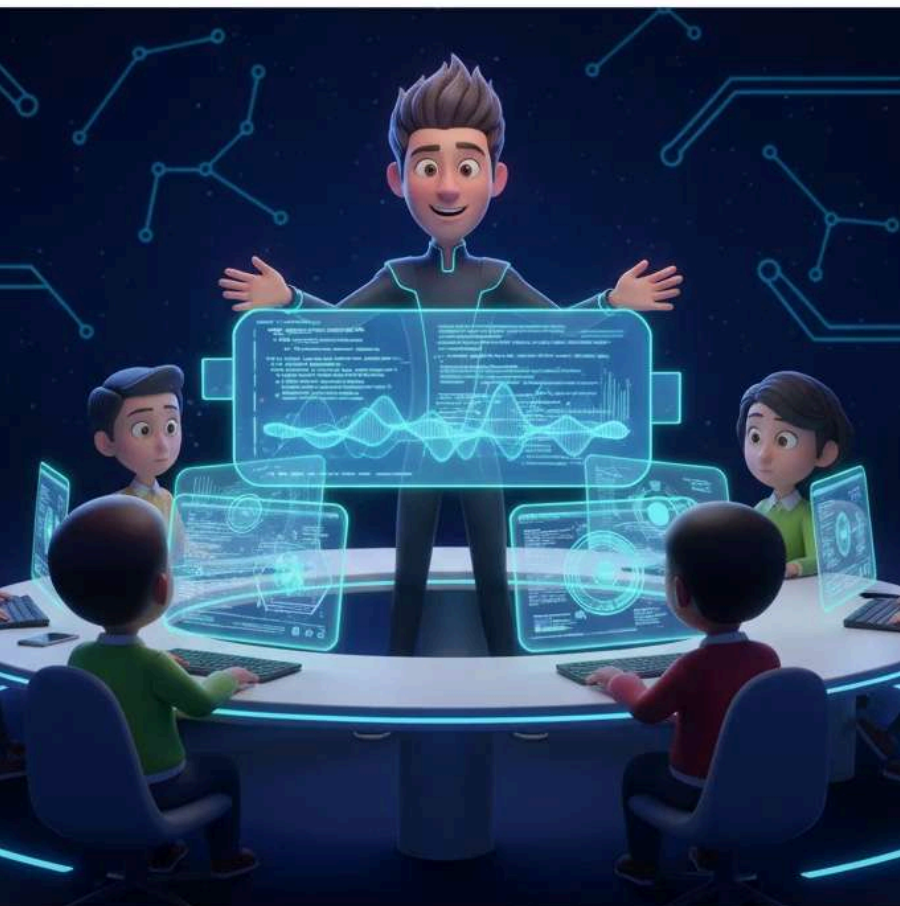
Amaliy mashg'ulotlar

Real loyihalar ustida ishlash va amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish uchun seminarlar

Doimiy yangilanish

Yangi funksiyalar va texnologiyalarni doimiy o'rganish orqali raqobatbardoshlikni saqlash

Malaka oshirish va bilimlarni kengaytirish

Doimiy ta'lim va rivojlanish zamonaviy kadrlar uchun zaruriy talabdir

Elektron jadvallar yordamida iqtisodiy hujjatlarni tayyorlashning afzalliklari

Tezlik va aniqlik

Avtomatik hisoblashlar va formulalar yordamida xatolarni kamaytirish va ishni tezlashtirish

Markazlashtirish

Barcha ma'lumotlarni bir joyda saqlash va osongina kirish imkoniyati

Avtomatlashtirish

Ish jarayonlarini avtomatlashtirish orqali xodimlar vaqtini tejash va samaradorlikni oshirish

Iqtisodiy tejamkorlik

Qog'oz hujjatlarni kamaytirib, ofis xarajatlarini pasaytirish va ekologik muammolarni yengillashtirib

Elektron jadvallar yordamida iqtisodiy hujjatlarni tayyorlashdagi muammolar

Murakkablik

Dastur murakkabligi va o'rganish qiyinchiliklari, ayniqan yangi foydalanuvchilar uchun

Xavfsizlik

Ma'lumotlar xavfsizligi tahdidlari, kiberhujumlar va ma'lumot yo'qotish xavfi

Texnik muammolar

Dasturiy ta'minot nosozliklari, yangilanishlar va moslashuv davrlari

 Muhim eslatma: Bu muammolarni yechish uchun doimiy o'qitish, texnik qo'llab-quvvatlash va xavfsizlik choralarini kuchaytirish zarur.

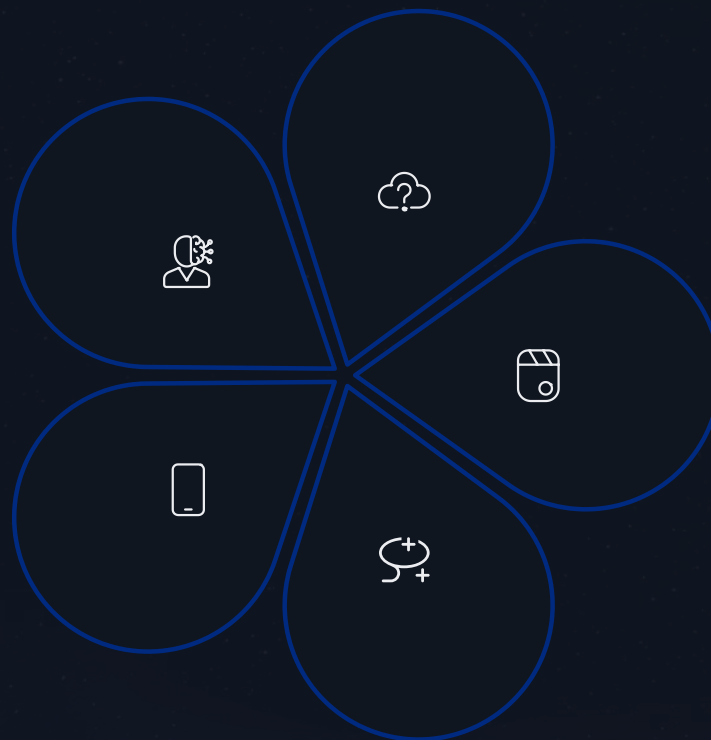
11-bob: Kelajak istiqbollari va innovatsiyalar

Sun'iy intellekt integratsiyasi

AI yordamida ma'lumotlarni aqlli tahlil qilish va tavsiyalar berish

Mobil ilovalar

Mobil qurilmalarda to'liq funksional ishlash imkoniyatlari

Bulutli hisoblash

Ma'lumotlarni bulutda saqlash va istalgan joydan kirish imkoniyati

Real vaqt monitoring

Jarayonlarni jonli rejimda kuzatish va tezkor qarorlar qabul qilish

Avtomatik hisobotlar

Hisobotlarni avtomatik yaratish va yuborish tizimlarini joriy etish

Yangi avlod texnologiyalar

i

Iqtisodiy hujjatlarni boshqarishning kelajagi bulutli va AI texnologiyalarida

Case study: Moliya vazirligining elektron hujjat aylanish tizimi

30%

Ish samaradorligi oshishi

Hujjatlarni qayta ishlash tezligi sezilarli darajada oshdi

50%

Vaqt tejash

Hujjatlarni tasdiqlash jarayoni ikki barobar tezlashdi

95%

Foydalanuvchi mamnunligi

Xodimlar yangi tizimdan yuqori darajada qoniqish bildirdilar

Tizim joriy etilgandan so'ng hujjatlarni tezkor qabul qilish va tasdiqlash jarayoni avtomatlashtirildi. Xodimlar uchun qulay interfeys va maxsus o'qitish dasturlari tashkil etildi. Natijada barcha jarayonlar shaffof va nazorat ostiga olindi.

Case study: Xususiy kompaniyada byudjet boshqaruvi

Loyiha natijalari

- Excel asosida avtomatlashtirilgan byudjet monitoringi tizimi yaratildi
- Xarajatlarni optimallashtirish orqali 25% iqtisod qilindi
- Qaror qabul qilish jarayoni 3 kun o'rniga 1 kunga qisqardi
- Real vaqt rejimida moliyaviy ko'rsatkichlarni kuzatish imkoniyati yaratildi

Kompaniya rahbariyati ma'lumotlarga asoslangan to'g'ri qarorlar qabul qilish imkoniyatiga ega bo'ldi.

12-bob: Elektron jadvallar va iqtisodiy hujjatlarni qayta ishlashda qonuniy talablar

Elektron imzo va qonuniy kuch

O'zbekiston Respublikasida elektron raqamli imzo qonuni elektron hujjatlarning qonuniy kuchini ta'minlaydi. Elektron imzo qo'yilgan hujjatlar qog'oz hujjatlar bilan teng huquqqa ega.

Ma'lumotlarni saqlash va maxfiylik

Shaxsiy ma'lumotlar to'g'risidagi qonun talablariga rioya qilish majburiy. Ma'lumotlarni kamida 3 yil davomida saqlash va ruxsatsiz tarqatishdan himoyalash zarur.

Standartlar va sertifikatlash

Xalqaro ISO standartlari va milliy sertifikatlash talablariga muvofiqlik. Dasturiy ta'minot va jarayonlar davlat standartlariga mos kelishi kerak.

Foydali maslahatlar va tavsiyalar

1 Zaxira nusxalarini yaratish

Har kuni ishchi kunning oxirida va muhim o'zgarishlardan keyin fayllarning zaxira nusxalarini yarating. Bulutli xizmatlardan foydalaning.

2 Formulalar va funksiyalarni yangilash

Muntazam ravishda formulalarni tekshiring va zamonaviy funksiyalarga o'ting. Yangi Excel versiyalaridagi qulayliklardan foydalaning.

3 Bulutli xizmatlardan foydalanish

OneDrive, Google Drive yoki boshqa bulutli xizmatlar orqali hamkorlikda ishleng. Bu fayllarni yo'qotish xavfini kamaytiradi.

4 Xavfsizlik choralari

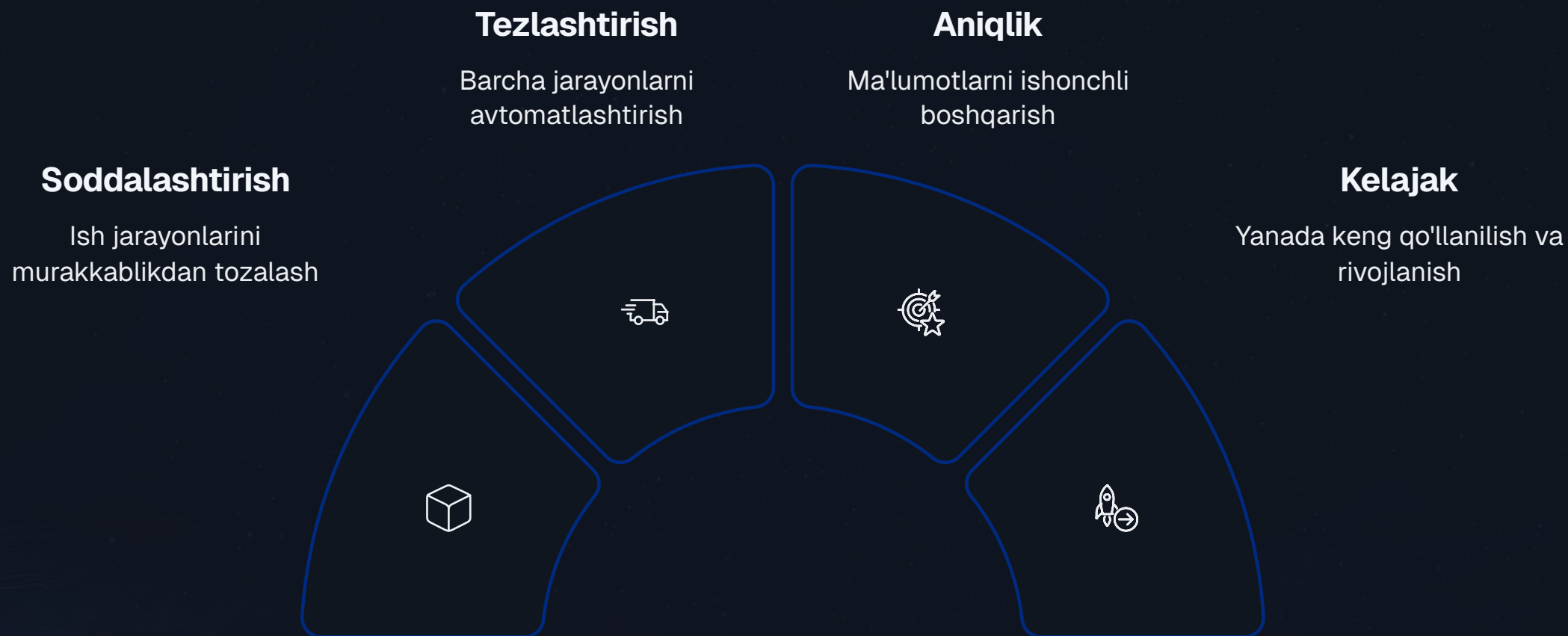
Kuchli parollar qo'ying, ikki faktorli autentifikatsiyani yoqing va muhim fayllarni shifrlang.

Jamoaviy ish va samaradorlik

Samarali hamkorlik zamonaviy biznesning muvaffaqiyat kalitidir

Xulosa: Elektron jadvallar iqtisodiyotda raqamli inqilob vositasi

"Elektron jadvallar zamonaviy iqtisodiyotning asosiy qurollaridan biri bo'lib, har bir mutaxassis uchun zaruriy ko'nikmalardir. Ular biznes jarayonlarini optimallashtirish va ma'lumotlarga asoslangan qarorlar qabul qilishda beqiyos yordam beradi."

Savol-javob va muhokama

Ushbu mavzu bo'yicha sizning savollaringiz, fikr-mulohazalaringiz va tajribalaringizni baham ko'rishingizni kutamiz. Quyidagi mavzular bo'yicha muhokama qilishimiz mumkin:

- Elektron jadvallar bilan ishlashda duch kelgan qiyinchiliklar
- Eng foydali funksiyalar va texnikalar
- Real amaliyotdagi tajribalar va hikoyalar
- O'zbekiston kontekstida qo'llanilishi
- Kelajakdagi rivojlanish istiqbollari
- Ta'lim va malaka oshirish imkoniyatlari

The top section of the image features a dark blue, futuristic background. At the top center, the words "THANK YOU" are written in a large, glowing, cyan-colored, outlined font. To the left and right, there are circular, transparent structures resembling observation domes or data centers, with glowing cyan lines and patterns inside. In the background, there are faint, glowing lines and shapes, suggesting a high-tech environment.

THANK YOU

Rahmat!

Elektron jadvallar bilan iqtisodiy hujjatlarni samarali boshqarishga qadam qo'ying!

Zamonaviy texnologiyalarni o'zlashtirib, professional muvaffaqiyatlarga erishing. Elektron jadvallar sizning ishingizni yanada samarali va qulay qiladi!

[Kursga yozilish](#)

[Qo'shimcha materiallar](#)